

کلام آغازین

روایتی از بازنگری نوآورانه آیین‌نامه ارتقای مرتبه اعضای هیئت علمی گروه علوم انسانی، اجتماعی و هنر: ضرورت، تجربه، نوآوری

سحر کوثری

کلام آغازین

دوره ۳۳ | شماره ۴ | پیاپی ۹۲ | دی ۱۴۰۲

تاریخ انتشار برخط: ۱۴۰۳/۱۲/۲۷

صفحات: ۱-۲

شاپای چاپی: ۲۶۹۰-۱۰۲۷

شاپای الکترونیکی: ۴۵۱۴-۲۷۸۳

آیین‌نامه ارتقای مرتبه اعضای هیئت علمی، صرفاً یک نظام امتیازدهی یا دستورالعمل اداری نیست، بلکه بازتابی از تلقی سیاست‌گذارانه ما از نقش دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی، جایگاه استاد، نسبت آموزش و پژوهش، و کارکردهای علمی، فرهنگی و اجتماعی آموزش عالی در زیست‌بوم ملی است. هر بار که تصمیم به بازنگری در آن گرفته‌ایم، در واقع برداشتمان از نسبت میان جامعه و دانشگاه را بازتعریف کرده‌ایم. اکنون، در آستانه تحولی تازه، باید از خود پرسیم: قرار است از دل این بازنگری چه نظامی از ارتقا بیرون آید؟ و چه تصویری از استاد دانشگاه ایرانی را بنا گذاریم؟

نگاهی به گذشته این مسیر، گویای تلاشی مستمر، اما پرنوسان برای تنظیم روابط میان آموزش، پژوهش، فرهنگ و جامعه است. از نخستین آیین‌نامه مصوب سال ۱۳۴۸ که بیشتر مبتنی بر عرف و کفایت بود، تا بازنگری‌های ساختاری پس از انقلاب که با افزودن مواد فرهنگی و تربیتی سعی در پیوند زدن دانشگاه با ارزش‌های انقلاب داشتند، و سرانجام نسخه سال ۱۳۹۵ که تمرکز فزاینده‌ای بر تولید مقاله داشت، ناخودآگاه توازن نقش‌های استاد را بر هم زد.

این فراز و فرودها، ما را به درکی رسانده‌اند که می‌گوید «تغییرات جزئی کافی نیست». بازنگری امروز، یک ضرورت راهبردی است، نه صرفاً فعالیتی اداری. زیرا دانشگاه در قلب جامعه‌ای ایستاده که پرسش‌هایش دیگر با فرمول‌های دیروز پاسخ نمی‌گیرند. دانشگاه امروز باید مسئله‌محور، نوآور، چندرشته‌ای، درگیر با جامعه و متعهد به آینده باشد. استاد دانشگاه، صرفاً تولیدکننده مقاله نیست، بلکه مرجع اخلاق، عامل تربیت، کنشگر اجتماعی و سازنده امید است. ازاین‌رو، در مسیر تدوین پیش‌نویس آیین‌نامه جدید، بر آن شدیم

◆ دانشیار آینده‌پژوهی، مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور، تهران، ایران (مهمان سردبیر)

kosari@nrisp.ac.ir

ORCID: 0000-0003-3226-7175

استناد به این مقاله: کوثری، س. (۱۴۰۲). روایتی از بازنگری نوآورانه آیین‌نامه ارتقای مرتبه اعضای هیئت علمی گروه علوم انسانی، اجتماعی و هنر: ضرورت، تجربه، نوآوری، ره یافت، ۳۳ (۴)، صص. ۱-۲.

DOI: 10.22034/RAHYAFT.2024.14106

ناشر: مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور
نویسندگان: © حق مؤلف

در این چارچوب، آیین‌نامه به‌جای ارزیابی صرف بر مبنای تولید مقاله، بر ارزش‌گذاری واقعی فعالیت‌های علمی بر پایه اثربخشی، کارآمدی اجتماعی، نوآوری و هم‌راستایی با نیازهای بومی تأکید می‌کند. امتیازدهی نیز متناسب با نوع مسیر انتخاب‌شده و مأموریت نهاد آموزش عالی محل خدمت فرد تنظیم شده است؛ به‌نحوی که عدالت، تنوع، کارکردگرایی و حمایت از آثار برجسته و فاخر عناصر بنیادین نظام جدید ارتقا را تشکیل می‌دهند.

اما این آغاز راه است، نه پایان آن. کیفیت آیین‌نامه جدید، در گرو کیفیت اجرای آن، تفسیر هیئت‌های ممیزه، و استمرار گفت‌وگو با بدنه دانشگاهی و مؤسسات پژوهشی است. اگر آیین‌نامه‌ای برای ارتقای مرتبه اعضای هیئت علمی تنظیم می‌کنیم، باید هم‌زمان برای ارتقای خود آیین‌نامه نیز برنامه‌ای داشته باشیم، زیرا در نهایت، آیین‌نامه ارتقا سندی است که نه‌تنها کیفیت آموزش عالی را می‌سازد، بلکه شأن و منزلت اجتماعی دانشگاهیان را نیز بازتاب می‌دهد.

این ویژه‌نامه، حاصل تلاش جمعی از استادان، پژوهشگران و سیاست‌پژوهانی است که با دغدغه‌مندی به تحلیل و نقد گذشته، و ترسیم چشم‌انداز آینده این آیین‌نامه پرداخته‌اند. امید آن داریم که بازتاب صدای صادق آنان، در مسیر تصویب و اجرای این سند سرنوشت‌ساز، شنیده و دریافت شود.

تا به‌جای تصمیم‌گیری‌های بالا به پایین، از دل مشارکت استادان، نشست‌های تخصصی، پژوهش‌های تطبیقی و فراخوان مقاله‌های پژوهشی، به یک متن توافقی، مسئله‌محور و آینده‌نگر برسیم.

نتیجه، پیشنهاد پیش‌نویس آیین‌نامه‌ای است که برای نخستین بار ویژه علوم انسانی، اجتماعی و هنر تدوین شده است و در آن، مواد آموزشی و پژوهشی متناسب با اقتضات معرفتی و کاربردی این حوزه‌ها بازتعریف شده‌اند. افزون بر این، ماده‌ای مستقل با عنوان «فعالیت‌های فناورانه، نوآورانه و اثرگذاری اجتماعی، اقتصادی و حاکمیتی» به‌منظور شناسایی و امتیازدهی به دستاوردهایی که در حل مسائل جامعه، حکمرانی و ارتقای کیفیت زندگی نقش‌آفرین هستند، در نظر گرفته شده است.

همچنین در آیین‌نامه بازنگری‌شده برای اولین بار است که مسیرهای ارتقا به‌صورت دقیق و هدفمند تنظیم شده‌اند به گونه‌ای که اعضای هیئت علمی می‌توانند از میان سه مسیر اصلی آموزشی، پژوهشی و آموزشی-پژوهشی و زیرمسیرهای لبه دانش و حل مسائل کشور که در هر یک از مسیرهای پژوهشی و آموزشی-پژوهشی، در نظر گرفته شده است، انتخاب مسیر کنند. در مسیر لبه دانش، تمرکز بر گسترش مرزهای معرفتی، نظریه‌پردازی و تولید دانش بنیادی در چارچوب بومی و اسلامی است. در مسیر حل مسائل کشور، فعالیت‌هایی ارزیابی می‌شوند که در پاسخ به مسائل واقعی جامعه و در تعامل با نهادهای اجرایی، به خلق راه‌حل، طراحی سیاست و تولید دانش کاربردی منجر می‌شوند.

سحر کوثری

دانشیار گروه پژوهشی مطالعات آینده علم و فناوری و
مدیر طرح بازنگری نوآورانه آیین‌نامه ارتقای مرتبه اعضای هیئت علمی
گروه علوم انسانی، علوم اجتماعی و هنر